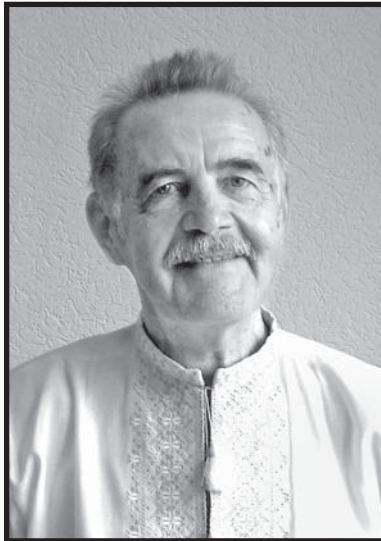

УДК 092 + 81'16 Задорожний

«СВІТ СВІТИТЬСЯ МЕНІ...»

Пам'яті відповідального секретаря нашого журналу

Світ справді світився йому — Олександрові Григоровичу Задорожному. Світився повагою, приязню, любов'ю. Несподівано відлетів у засвіти поет, талановитий журналіст, добрий лікар, учений-фізіолог, чудова людина. Світлим і шляхетним лицарем-оборонцем рідного слова залишиться відповідальний секретар журналу «Українська мова» у пам'яті колег.

Підвалини того, чим жив і що творив Олесь Григорович, були закладені в дитинстві. Він побачив світ на розкішному вінницькому Поділлі в селі Корделівка Калинівського району. О. Задорожний із золотою медаллю закінчив Стрийську середню школу № 5 на Дрогобиччині. За прикладом названого батька Григорія Варфоломійовича вирішив стати медиком: вступив на лікувальний факультет Дніпропетровського державного медичного інституту, який із відзнакою закінчив 1963 р. Вищоосвічений та ерудований лікар, О.Г. Задорожний постійно надавав кваліфіковану допомогу та консультації всім, хто до нього звертався, стежив за найновішими здобутками в медицині, вдало експериментував із новітніми методами лікування, завжди знаходив час для участі в ме-

дичних форумах, адже належав до лікарів, «які ніколи не зупиняються в пошуку».

Більшу частину життя перебував у середовищі академічної науки — спочатку аспірантом (з 1965 р.), потім — молодшим, старшим науковим співробітником, завідувачем відділу Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАНУ (1968–1993 рр.). Тут під науковим керівництвом академіка П.Г. Костюка 1969 р. захистив кандидатську дисертацію «Пірамідний контроль передачі аферентної імпульсації в спинному мозку». О.Г. Задорожний — автор понад 60 наукових праць, зокрема двох монографій, співавтор біографічного довідника «Біологи» (1984), в якому узагальнено інформацію про життя і наукову діяльність 1600 вчених. Багато років (1976 — 1993) працював відповідальним секретарем «Фізіологічного журналу» Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця¹, був відповідальним за видавничу діяльність Інституту.

О.Г. Задорожний вільно володів кількома іноземними мовами. Це обдарування, а також талант педагога-організатора і творця навчальних казкоповідок повною мірою виявилися під час його роботи головним редактором журналу «Словознайко (англійська мова для дітей)» (1994–2002 рр.).

Від квітня 2003 р. до кінця життя Олександр Григорович працював відповідальним секретарем журналу «Українська мова» в Інституті української мови НАНУ; за його секретарювання вийшло понад 50 чисел часопису. Певний час за сумісництвом був консультантом відділу наукової термінології. У передмові до «Словника української біологічної термінології» (К., 2012 р.) відзначено, що «матеріали на літери А — М переглянув і доповнив кандидат біологічних наук О.Г. Задорожний». На жаль, він не встиг остаточно підготувати перевидання «Опыта русско-украинского словаря (К., 1874 р.) М. Левченка із власноручними доповненнями О. Кониського, над яким працював останнім часом, а також уже не побачив опублікованою свою статтю «Роль І.П. Щелкова в історії природничих наук»², що вийшла друком після його смерті.

Завідувач відділу граматики Інституту української мови К.Г. Горденська згадує: «Я завдячую Олесеві Григоровичу Задорожному як відповідальному секретареві журналу «Українська мова» тим, що він заохотив мене писати мовні мозаїки. Ми швидко зрозуміли, що мозаїки зацікавили читачів, бо в них вони знаходили відповіді на ті нові питання, які висунула мовна практика. Працювати з Олесем Григоровичем було легко й захопливо. Легко, тому що він чітко ставив завдання: «Цікаво дізнатися про вживання слова...» або: «Спробуйте написати про...». Завжди визначав термін його виконання, а вони були короткими, адже верстку журналу швидко передавали до видавництва. Треба було щосили старатися. Інтелегентно нагадував подати статтю чи якийсь матеріал. Був дисципліно-

---

¹ Сагач В.Ф., Ткаченко М.М. На передньому краї фундаментальних досліджень. «Фізіологічному журналу» — 50 років // Фізіологічний журнал. — 2015. — Т. 51. — № 1. — С. 5–12.

² Матеріали XV Міжнародного наукового семінара «Деятели науки и культуры России и Украина (XVIII–XX вв.)» — Санкт-Петербург-Нежин, 2015. — С. 219–231.

ваний, обов'язковий, відповідальний. Пообіцяв — виконав. Вимагав цього і від авторів журналу. Любив повторювати: «Я буду вчитися у всіх вас».

Олесь Григорович глибоко відчував українське слово, висловлював свої враження з приводу тем мовознавчих статей, поданих до журналу «Українська мова», уболівав за їхній рівень, організовував рецензування надісланих матеріалів. Коли ж мав якісь сумніви, то радився з фахівцями, пропонував, як можна поліпшити те, що здавалося невдалим. Якщо ж через недогляд у журналі траплялася помилка, то в наступному номері повідомляв про неї і подавав правильне вживання слова чи об'єктивну інформацію.

Як відповідальний секретар багато зробив для тематичного візноманітнення рубрик журналу, уважно стежив за розвитком українського мовознавства, замовляв статті авторам на актуальні теми, намагався якнайповніше поінформувати читацьку аудиторію. Брав безпосередню участь у роботі Пленуму «Українська мова», наукових конференцій, налагоджував контакти з мовознавцями різних міст України. Його знали в університетах, відгукувалися на його замовлення, допомагали. Олесь Григорович зніціював друкувати в журналі «Українська мова» протоколи погоджувальної комісії з проблемних питань українського слововживання, словотворення та написання слів Інституту української мови НАН України, що привернуло ще більше уваги і до журналу, і до Інституту, посприяло оперативності інформування читачів про зміни у слово- й терміновживанні, словотворенні та правописі насамперед нових слів. Саме цим зацікавив і розширив коло передплатників журналу «Українська мова», підніс його авторитет в Україні та за її межами.

Олесь Григорович був ерудованою, різнобічно освіченою людиною. Кому довелося бути з ним у товаристві, запам'ятали його як неперевершеного оповідача притч, духовно багату людину, тонкого лірика».

Ділиться спогадом і науковий редактор журналу «Українська мова» Марія Сулима: «...Листопад 2011 року. Мій прилюдний захист кандидатської дисертації. Серед тих небагатьох, хто прийшов підтримати мене такої бентежної хвилини, був і Олександр Григорович. Утім, його підтримку я відчувала з першого дня роботи в журналі «Українська мова». Світлий та інтелігентний, з аристократичними манерами і теплою усмішкою — таких людей нині мало, тож їхній відхід особливо болісний. Ба більше — у той відхід уперто не бажаєш вірити. Попри таке, здавалося б, багатство нашої мови, вона безсила передати всю глибину його постаті.

Ми всі пам'ятатимемо Олександра Григоровича як людину, що випромінювала світло, як людину, що була не просто відповідальним секретарем журналу «Українська мова», а його душею:

Я не помру — перелечу
У світ легкий,
Де сутність — мислі,
І де під напластом часу
Думки, як ядра, —
Енергійно стислі ...
(О. ЗАДОРЖНИЙ)».

Певне, найбільшим захопленням у житті О.Г. Задорожного була поезія. Мати Онися Михайлівна — вчителька української мови й літератури з дитинства прищепила своєму синові любов до рідного слова. Він знав українську мову досконало і ніколи не зупинявся в осягненні її скарбів, був переконаний, що «чужими словами не питають поради у свого народу». Олександр Григорович ще в юності почав писати вірші. У Києві відвідував літературну студію при заводі «Арсенал». Молодий О. Задорожний свої твори публікував у колективних поетичних збірниках та всеукраїнських періодичних виданнях. Слова кількох віршів («Твоє вікно», «Карпатські мрії», «Дарунок» та ін.) покладено на музику. Надзвичайно вимогливий і критичний до себе в поезії, Олександр Григорович підготував рукопис книжки ще у 80-ті роки ХХ століття, однак окрема збірка його віршів «Силуети листя»³ побачила світ лише у 2015 році. Незвичайний поетичний світ автора збірки приваблює щирістю, глибиною, шляхетним спокоєм і вияскравлюється в лірико-філософських роздумах про загадки творчості й минушість життя, виболене самопізнання й мелодії почуттів. На думку автора передмови — мовознавця й письменника Володимира Калашника, поет вихопив з плину часу миттєвості, які творять сповнену чару мудрості таїну книжки, й залучив до такого світосприймання читача.

Усе життя Олександра Григоровича було пов'язане зі Словом, тож видається символічним, що поховали його 9 листопада 2015 р., саме в День української писемності і мови. Падало листя. Погода була хмарна, але, коли йшла заключна частина похоронної відправи, виглянуло сонечко.

«WORLD SHINES TO ME...»

In memory of responsible secretary of our journal

---

³ Задорожний О. Силуети листя [поезії] / Олександр Задорожний; Передмова В. Калашника. — К. : Академперіодика, 2015. — 108 с.